

Nagytétény-CAMPONA – 1998

(Bp., XXII. ker.)

1998 június 15-én tovább folytatódott Budapest XXII. kerületében, Nagytétényben a 12 hetes időszakra tervezett ásatás, amely immár a 3. évadba lépett. Az idei feltárásokkal, hasonlóképpen az elmúlt időszak feltárásaihoz, a régi kutatási eredmények és azok pontos helyszíneinek azonosítása mellett a közeljövőben kialakítandó Campona-Régészeti Park tervezéséhez szükséges adatokat kívántuk kibővíteni.

Ezen tervezett feladatok mellett ásatási színhelyünk közelségében végzett felújítási és közművesítési kiviteli munkákkal összhangban végzendő sürgős leletmentési feladatokat is elláttunk. Az idén tehát 4 színhelyen végeztünk hitelesítő ill. leletmentő ásatást (1.kép):

1. Az előző években megkezdett hitelesítő ásatások színhelyén a két főútvonal, a *via principalis* és a *via praetoria* dél-keleti sarkában levő épülettömb „P-16-17”-es szelvényeiben.

2. Az ásatási terület és egyben az erőd főbejáratát képező keleti kapunál az elmúlt évben megkezdett feltárásokat folytattuk a déli kaputorony mögötti út, a *via sagularis* és a kapun kivezető főút a *via principalis*

Nagytétény-CAMPONA – 1998

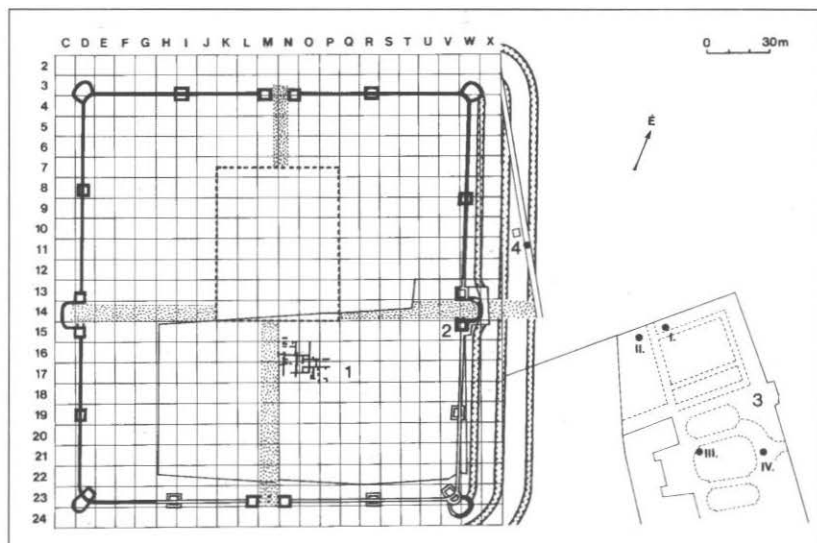
(Bp., District XXII)

On July 15, 1998 we continued the third year of our excavations in District XXII, Budapest (Nagy-tétény). A field season of 12 weeks was planned. Similarly to excavations during the previous two field seasons, this year's work was aimed at the verification of old excavation results and their exact locations, as well as additional data gathering for the planning of the Campona Archaeological Park to be created in the near future.

In addition to these planned tasks, urgent rescue excavations also had to be carried out in relation to renovation and the construction of public utility works near the scene of our project. Consequently, verifying and rescue excavations were carried out at four locations (Figure 1):

1. In Squares „P-16-17” of the housing block, located in the south-eastern corner of the intersection between the *via principalis* and the *via praetoria*.

2. In the row of Squares „V-15-14-13”. This area, first excavated last year lay at the entrance of both the excavation area and the eastern gate that served as the main entrance to

1.kép: Az 1998-ban folytatott ásások alaprajza
 Figure 1: The groundplan of the continued 1998 excavations

találkozási vonalában a „V-15-14-13”-as szelvény soron és a „W-14” szelvényben, ahol a kapu elfalazása mögött végeztünk hitelesítő ásást.

3. A Nagytétényi kastély és parkjának felújításával párhuzamosan folyó közművesítési beruházások földmunkái során végzett leletmentéseink a Kastélykertben.

4. A Campona erőd előterében a Szt. Flórián téren és a térről észak felé kivezető Landler J. út mentén végzett csatornázási földmunkák leletmentései.

Az 1. számú munkahelyen a „P-16-III” szelvényben tovább folytat-

the fort. It corresponds to the intersection between the via sagularis (running behind the southern gatehouse) and the via principalis (leading out on the gate). Verifying excavations were also carried out in Square „W-14”, behind the walls of the gate.

3. Public utility development, carried out in parallel with the renovation of the Nagytétény Castle and its park, necessitated rescue excavations in the castle's garden.

4. Additional rescue work was carried out in the foreground of the Campona fort at St. Flórián Square

tuk az elmúlt évben kezdett feltárásokat. A „d” szektorban, a mai felszint elérő, agyagból megépített (2.kép) kemencét találtunk csaknem teljesen ép boltozattal. A helyszín sárga agyagos és épülettörmelékes betöltéséből későrómai anyag, zöldmázás és besimitott kerámia, római érmék, síküveg töredékét, bélyeges tegulákat és egy barna színű ovális, lapos, alsó felületén vésett gemmát találtunk.

Az erőd keleti kapujánál, a 2. számú munkahelyen az elmúlt évben tisztáztuk a kapu kiterjedését és meghatároztuk az elmúlt időszak bolygatásainak mértékét. Az idén tovább folytattuk ezt a munkát. A kapu északi átjárójába a múlt század elején, 1827-ben egy a környéken fellelhető és bányászott

and along Jenő Landler Street running north of the square where earth moving took place during drainage construction.

At Workplace 1, excavations begun last year were carried on in Square „P-16-III”. An oven built from clay (Figure 2) with an almost intact dome reaching the present-day surface was found in Sector „d”. The yellow, clayey fill of this location was mixed with rubble. It revealed Late Roman, green glazed and smoothed sherds, Roman coins, fragments of glass sheeting and stamped *tegulae* as well as a flat brown oval gemmal shape with incisions on its lower surface.

Workplace 2 was located at the fort's eastern gate. In the previous year the extent of the gate and the degree of disturbance in the stratigraphy were identified, and the same work was continued in 1998. An arched cellar, lined with soft dressed limestone originating from a nearby quarry, was dug into the gate's northern passageway in 1827. During earth moving related to the construction of this cellar

2.kép: P-16-III szelvény „d” szektorában levő kemence nyugatról
Figure 2: The western view of the oven in sector “d”, square P-16-III

fehér, puha mészkőkvaderekből épített bolthajtásos pincét építettek. A pince földmunkálatai során a kapuzat hajdani rétegsorai megsemmisültek, ezért az idén a kapu déli átjáróban próbáltunk szerencsét. A „V-14”-es szelvényekben két párhuzamosan futó 1,2 m szélességű keletnyugati kutatóárkot találtunk, amely feltehetőleg a kapun kivezető út, a *via principalis* meghatározására húzták a korábbi két ásatási kampány, az 1930-as vagy az 50-es évek feltárásai során. A „V-14-III” szelvényben futó egyik ilyen kutatóárok kibontása során az árok alján egy eddig dokumentálatlan, a *via sagularis* vonalát követő észak-déli falazott kőcsatornát találtunk. (3.-4.kép) A 10-12 cm vastag, kőlapokkal fedett

the original stratigraphy of the gate region was destroyed. Verification was thus attempted in the southern passageway of the gate. Traces of two 1.2 m wide parallel trenches, running east to west, were discovered in Square „V-14”. They must have been opened in an effort to determine the location of the *via principalis* leading out through the gate in one of the two previous excavation campaigns during the 1930s or the 1950s.

During the excavation of one of these trenches running in Square „V-14-III”, a previously undocumented, fragment of a stone-walled drainage was recognized. (Figure 3 and 4) It ran north to south, following the line of the *via sagularis*. This drain, covered by 10-12 cm thick

stone slabs, was 35-40 cm wide and 80 cm deep. Its walls were 40 cm thick. The short excavated section of its base showed no signs of a stone or brick bottom. The trench opened inside the cellar, along the line of this drain, proved fruitless. Even this relatively deeply built Roman utility was destroyed by the

3.kép: A *via sagularis* vonala a keleti kapu mögött, feltárás közben

Figure 3: The line of the *via sagularis* behind the eastern gate during excavation

csatorna, 35-40 cm széles és 80 cm mélységű belvilággal, 40-40 cm széles falakkal épült meg. Az alján, a feltárt rövid szakaszon nem találtunk épített kő vagy téglafeneket. Eredménytelennek bizonyult a csatorna vonalában az újkori pincében ásott kutatóárkunk, ahol a pince földmunkálatai során ez a viszonylag mélyre épített közműnk is elpusztult.

A *via sagularis* vonalára kitűzött két, „V-15” és a „V-13”-as blokkunk szelvényeiben a mai felszín alatt 15-20 cm-re már elértük a későrómai szinteket. Ezen az erődfalat belülről követő római út felszínén a későrómai időszakból származó agyagfalú, és agyagpadlójú épületek helyiségeit találtuk meg. Az agyagpadlókat újkori beásásokkal bolygatták. A bolygatásokat feltárva képet alkothattunk az elmúlt évszázadok emberi aktivitásának időszakairól. A leglátványosabban a 15-16. századi bontó, majd a közelben építő tevékenységet jelző régészeti leletanyag jelentkezett Zsigmond-kori pénzzel és kerámiával.

Az északi torony mögött a *via sag-*

4.kép: Észak-déli csatorna a keleti kapu mögött

Figure 4: The north-south channel running behind the eastern gate

construction of the Modern Age cellar.

Later Roman layers were already found at a depth of 15-20 cm in the squares of Blocks „V-15” and „V-13”, marked along the line of the *via sagularis*. This road followed the fort's wall on the inside. The rooms of clay buildings with clay floors were discovered over its surface. The clay floors had been disturbed by Modern Age digging. Studying these disturbances, a picture of centuries of human activity emerged. Archaeological finds indicative of demolishing buildings and nearby construction work during the 15-16th centuries included Zsigmond Period coins and pottery. The gravel-covered Roman Period surface of the *via sagularis* behind the northern

ularis kavicsos későrómai felszínéről számos későrómai bélyeges *tegula* és *imbrex* töredék, érem, valamint egy üreges téglá, *tubus* töredékeinek az előkerülése *hypocaustum*-os, központi fűtéses épület meglétét feltételezi a közelben.

A 3. munkahelyünkön, a közeli nagytényi kastély kertjében végzett leletmentések során fényt deríthettünk arra, hogy a *via principalis* táboron kívüli szakasza nem egyenesen halad, hanem feltehetőleg már a kapu előterében kissé megtörve észak felé tart, hogy becsatlakozzon Campona erődjét északról megkerülő, Aquincum irányába futó *limes* útba. Erre utal a középkori és az ezt követő újkori település-szerkezet utca és telek kiosztása a kastélytól északra levő és a régi „6”-os út közötti területen.

A Kastélyparkban egy, a Kastélypark utcai oldalsó bejárati járdáját közvetítő észak-déli régi vízcsőárók nyomvonalában a park északi kerítésének a közelében egy kelet-nyugati öntött habarcsos, 50 cm szélességű római falat leletmentettünk. Déli irányban nem találtuk ennek a falnak a párját, ezért feltehetőleg épületünk észak felé a *via principalis* táboron kívüli szakasza felé terjedhetett. A kritikus ponton, a leletmentett római faltól északra egy nagyméretű, modern közműakna

gatehouse yielded numerous Late Roman stamped *tegula* and *imbrex* fragments as well as coins. Together with a hollow brick (*tubus*), these artifacts indicate the proximity of a building that had central *hypocaustum* heating.

At Workplace 3, excavations in the garden of the nearby Nagytény Castle shed light on the fact that the section of *via principalis* that ran outside the fort was not straight. It seems to have abruptly turned somewhat to the north by the foreground of the gate, in order to meet the *limes* road running in the direction of Aquincum circling the Campona fort near its northern side. This possibility is also supported by the layout of mediaval and subsequent Modern Age street and settlement structure in the area between the castle's northern region and the old trail of Highway No. 6.

A 50 cm wide wall segment made with the poured plastering technique, oriented east to west, was secured in the ditch of an old north-south drainage pipe that followed the inner sidewalk of the Castle's garden on its side interfacing Kastélypark Street by the park's northern fence. No match to this wall was found to the south. therefore, it may be hypothesized that the building itself spread north,

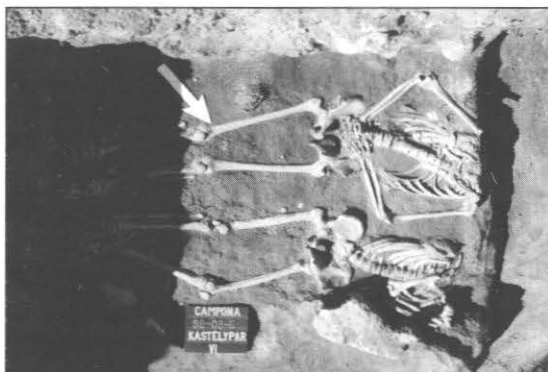
gátolta meg munkahipotézisünk ellenőrzését. A vízcsőárok kitermelt földjéből jóminőségű 2-3. századi *terra sigillata*, szürke behúzott tálak töredékeit találtuk.

A Kastélypark főbeáratánál, a keleti oldalon közműfektetés során egy emberi koponya töredékeit találták meg az ott dolgozó munkások. (5.kép) A területet megtisztítva és feltárva egy sírgödörben észak-déli tájolással két, feltehetőleg férfi, háton fektetett, a fej kivételével bolygatatlan földi maradványait tártuk fel. Mindkét esetben a koponya hiányzott a korábbi bolygatás miatt. A vázak egymás mellett feküdtek. A 2. számú váz bordái között 6 db, 2,5 cm átmérőjű, erősen korrodált bronz pitykét, a jobb oldali kéz közelében pedig III. Ferdi-

toward the section of the *via principalis* that lay outside the fort. Good quality 2nd-3rd century *terra sigillata* and grey military bowl fragments with inverted rims were found in the backdirt of the ditch of the new public utility works.

Public utility workers brought to light the fragments of a human skull by the eastern side of the Castle's main entrance. (Figure 5) Having cleaned and excavated this area, a grave was revealed in which the skeletons of two (probably) men lay on their backs. With the exception of the head region, this burial was undisturbed. Earlier damage was done to the skull in the case of both persons. The skeletons lay side by side. Six heavily corroded bronze buttons with diameters of

2.5 cm were found among the ribs of Skeleton 2, and a silver Denarius of Ferdinand the Third lay near the right hand. Although no objects were buried with Skeleton 1, the fragment of another silver coin, dated to the 17th century, was found following its removal from the grave. To the north,

5.kép: A Kastélyparkban előkerült középkori temetkezés

Figure 5: The medieval burials which came to light in Castle park

nánd ezüst dénárját találtuk. Az 1. számú váz melléklet nélküli volt, de a váz felszedése után, annak helyén úgyszintén 17. századra keltezhető ezüst éremtöredéket találtunk.

A kastély főbejáratával szemben az északi oldalon, az új kerti út alapozása során egy eddig rejtett, vas-tag fa deszkákkal lefedett 1,4 m átmérőjű barokk, faragott kváderkövekkel kifalazott kutat találtunk. A visszabontott kútkáva faragott köveit épülettörmelékkal együtt a kút betöltésében fedeztük fel. Feltárására nem volt mód, de a visszabontott kútkávját egy vasbeton lappal lefedve ezt a lehetőséget egy későbbi időpontra tettük át.

A 4. számú munkahely részben az erőd előterében a Szt. Flórián tér keleti oldalán és részben az onnan észak felé kivezető Landler J. út vonalában vezetett új csatornárok nyomvonalán volt. Az építendő csatorna a castrum keleti védműveinek vonalában fut. Feltehetőleg az erőd-faltól számított 3. árok (*fossa*) vonalának a helyén. Így az új árok metszetalainak tanulmányozásával a külső védmű betöltésének rétegződésére kaphatunk új adatakat. Mivel a tér északi oldalán a csatornárok és a római *fossa* bizonyos szöveget zár be egymással, az árok a 3. és a 2. *fossa* közé fut, ahol reményeink szerint bolygatatlan rétegeket találhatunk.

across from the Castle's main entrance, a previously unknown Baroque well with a 1.4 m diameter was discovered during foundation work on the new garden path. The well was covered with thick wooden planks and lined with carved, dressed stone. The carved fragments came to light from within the well, accompanied by rubble from other buildings. Although the well could not be excavated at this time, it was preserved for later research by covering the rim with a concrete slab.

Workplace 4 was partially located in the foreground of the Campona fort on the eastern side of St. Flórián Square and along Jenő Landler Street leading north of the square along the line of a new drain. The trench for the drain to be constructed coincided with the eastern fortification of the *castrum*. It seems that it corresponds to the location of ditch (*fossa*) 3 as counted from the fort's wall. Thus, studying the section walls of the modern trench, new data were obtained concerning the stratigraphy created during the filling process of the fortification ditch. Since the drainage trench and the Roman *fossa* formed a certain angle at the northern side of the square, construction work will proceed in the area between *fossa* 3 and *fossa* 2, where

Az aszfalt réteg és az ezt alapozó közel 40 cm vastag kőréteg alatt egységesen 35-40 cm vastag sárga agyagos planírozást, alatta pedig, a csatornaárok déli végében, bolygatatlan humuszos földet találtunk. A jelenlegi Szt. Flórián szobor közelében a csatornaárokban a markoló kanala két nagyméretű bronzkori urnát vágott ketté. A lefedett urnák feltehetőleg egy bronzkori temető sírjainak a maradványai voltak. Az árok északi folytatásában a Landler J. utcában több kútszerű beásás feltárását regisztráltuk. Feltárásukra nem volt lehetőségünk. A kísértő leletanyagban a római mellett az újkori kerámiatöredékek, késői bolygatásra utalnak. Az erődől kivezető fő út, a *via principalis* rétegeinek a csatornaárokban nem találtunk nyomát. Ez a tény megerősíti azt a feltételezést, hogy az erődől kivezető út a védművek zónájában, a keresztirányú árkokon át, hídszerkezeteken keresztül vezetett.

A camponai régészeti kutatás Dr. Gönz Árpád a Magyar Köztársaság Elnökének védnöksége mellett a Budafok-Tétny Budapest XXII. kerület Önkormányzata, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, a Magyar Nemzeti Múzeum, a VAX XXII Rt., a Magyar Hírlap, a Betérő Sekrestyéhez Étterem, a Rotburger sörfőzde támogatásával valósulhatott meg.

hopefully, undisturbed strata will be available for study.

A 30-40 cm thick layer of yellow clay, showing signs of leveling, was found below the pavement and the approximately 40 cm thick stone bedding. Undisturbed, humus rich soil was encountered in the southern end of the drainage ditch. Near the present-day statue of St. Florian two large Bronze Age urns were cut open by the blade of the earth moving machine. These covered urns presumably belonged to the graves of a Bronze Age cemetery. Several spots of well-like features were also documented in the northern continuation of the trench, running into Jenő Landler Street. However, there was no possibility to excavate these spots. Modern Age pot sherds mixed with Roman Period finds in the accompanying material are indicative of recent mixing.

No traces of the stratigraphy associated with the *via principalis*, leading out of the fort, were found in the modern trench. This also supports the observation that this trench cut across perpendicular ditches and bridge structures.

Archaeological excavations at Campona were carried out under the patronage of Dr. Árpád Gönz, President of the Hungarian Republic, with support by the local govern-

Az ásatáson részt vettek: Korbuly Ildikó assisztens, Mráv Zsolt, Beszédes József régészek, Vasáros Zsolt építész, Hajdú Ádám, Lebegyev Judit, Nagy Levente, Pásztókai Szőke Judit, Szabó Ádám, Tézer Zita régészhallgatók, Kardos László, Loki Dániel, Kovács Erika ásatási technikusok, Telcs Gábor videós.

Kocsis László

ment of Budafok-Tétény (District XXII, Budapest), the Ministry of Culture and Education, the Hungarian National Museum, the VAX XXII Joint Stocks Company, the daily Magyar Hírlap, and the restaurant „Betérő Sekrestyészhez” as well as the Rotburger brewery.

Participants in the excavation included: Ildikó Korbuly assistant, Zsolt Mráv and József Beszédes archaeologists, Zsolt Vasáros architect, Ádám Hajdú, Judit Lebegyev, Levente Nagy, Judit Pásztókai Szőke, Ádám Szabó and Zita Tézer archaeology students, László Kardos, Dániel Loki and Erika Kovács excavation technicians and Gábor Telcs video operator.

László Kocsis